

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

RWS INFORMATIE

**Eisen achtergronddocumentatie KRW-
monitoringsprogramma**

Datum 14 juli 2020
Status Definitief

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving
Auteur	Reijer Hoijtink & Remco Schreuders (Arcadis)
Informatie	John Hin
Telefoon	06 2255 5569
E-mail	john.hin@rws.nl

Datum	14 juli 2020
Status	Definitief

Dit document is tot stand gekomen in afstemming met het
Regionaal Afstemmingsoverleg Monitoring (RAM)

Inhoud

1	Inleiding 4
1.1	Aanleiding 4
1.2	Doelstelling 4
1.3	Afbakening 4
1.4	Status 5
1.5	Leeswijzer 5
2	Inhoudelijke eisen achtergronddocumentatie 6
2.1	Inleiding 6
2.2	Kwaliteitselementen/stoffen 6
2.3	KRW-monitoringslocaties en monitoringsdoelen 7
2.4	Clustering 8
2.5	Monitoringscyclus en -frequentie 9
2.6	Toekenning beheerdersoordelen 11
2.7	Wijzigingen in het monitoringsprogramma 12
3	Uitwerking van de achtergronddocumentatie 14
3.1	Wijze en plek van vastlegging 14
3.2	Ruimtelijk schaalniveau 15
3.3	Documentatievorm 15
3.4	Actualisatie 15
	Bijlage 1. Checklist 16
	Bijlage 2. Standaard inhoudsopgave achtergrondrapportage 17

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Waterbeheerders monitoren de kwaliteit van de door hen beheerde oppervlaktewaterlichamen om de ecologische en chemische toestand te bepalen. Deze verplichting komt voort uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In het 'Protocol monitoring en toestandsbeoordeling oppervlaktewaterlichamen KRW' (verder: het protocol) staan de eisen die aan de KRW-monitoringsprogramma's worden gesteld.

Het KRW-monitoringsprogramma dient weer te geven op basis van welke gegevens en op welke wijze tot toestandsoordelen voor de KRW-rapportage gekomen wordt. Om te kunnen motiveren dat de oordelen representatief zijn, dient de waterbeheerder, naast feitelijke informatie als meetpunten en parameters, ook de afwegingen en keuzes om te komen tot dat programma vast te leggen. Om die reden is op diverse plaatsen in het protocol vermeld dat de waterbeheerder de onderbouwing bij het monitoringsprogramma in achtergronddocumentatie dient vast te leggen en deze actueel dient te houden.

In 2019 hebben waterbeheerders een collegiale toetsing van de KRW-metnetten uitgevoerd. Bij deze collegiale toetsing is de wens naar voren gekomen om de eisen op een rij te zetten die gesteld worden aan het vastleggen van de achtergronden van de monitoringsprogramma's. Dit document bevat een beschrijving van deze eisen. Tevens geeft het adviezen voor de implementatie en uitwerking van de achtergronddocumentatie door en voor de waterbeheerder.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van dit document is het ondersteunen van de waterbeheerders bij het vastleggen van de achtergronden bij hun KRW-monitoringsprogramma's.

Het aanleggen en bijhouden van achtergronddocumentatie bij de KRW-monitoringsprogramma's dient de volgende doelen:

- Voldoen aan de vereisten vanuit het protocol.
- Vastleggen van informatie over achtergronden van en wijzigingen in het monitoringsprogramma, zodat deze ook na bijvoorbeeld personele wisselingen inzichtelijk blijven.
- Vastleggen van de motivering bij afwijkingen van het protocol, zodat eventuele vragen hierover (bijvoorbeeld vanuit de EU) eenvoudiger kunnen worden beantwoord.
- Bereiken van landelijke uniformiteit in de wijze van beschrijven van de achtergronden, zodat bijvoorbeeld afstemming tussen waterbeheerders over monitoring(data) eenvoudiger kan plaatsvinden.
- Eenvoudiger maken van een volgende collegiale toetsing.

1.3 Afbakening

Dit document heeft betrekking op achtergronddocumentatie bij de KRW-monitoringsprogramma's voor oppervlaktewaterlichamen, conform de reikwijdte van het protocol. Daartoe horen ook keuzes omtrent de toestandsbeoordeling.

Het document heeft, conform paragraaf 1.2 van het protocol, géén betrekking op de volgende vormen en doelen van monitoring en toestandsbeoordeling:

- Monitoring en toestandsbeoordeling van grondwaterlichamen voor de KRW.

- Monitoring gericht op beantwoording van specifieke onderzoeksvragen voor de KRW zoals specifieke maatregel-effectrelaties en 'monitoring nader onderzoek'¹.
- Monitoring van ecologie buiten de 1-mijlszone vanuit de kust.
- Overige vormen van monitoring van het oppervlaktewater, niet direct ten behoeve van de KRW-toestandsbeoordeling.
- Monitoring en toestandsbeoordeling van niet als KRW-waterlichaam aangewezen wateren.

Daarnaast heeft dit document géén betrekking op het administratieve beheer van de KRW-monitoringsprogramma's dat plaatsvindt in het toetsinstrumentarium Aquo-kit.

1.4

Status

Dit document geeft nadere invulling aan de vereisten uit het protocol en gaat in op de implementatie en uitwerking hiervan door de waterbeheerder. Het 'Protocol monitoring en toestandsbeoordeling oppervlaktewaterlichamen KRW' heeft een wettelijke status. In paragraaf 1.4 van het protocol staat hierover het volgende:

Voorliggend document maakt onderdeel uit van het monitoringsprogramma voor de Kaderrichtlijn Water. Dit is wettelijk verankerd in het Besluit vaststelling monitoringsprogramma kaderrichtlijn water. Dit besluit volgt uit artikel 13 van het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw) 2009, vallend onder de Wet milieubeheer.

Afwijkingen van de minimale vereisten beschreven in dit document betekenen dan ook een afwijking van een wettelijk vastgelegde verplichting. Afwijkingen dienen als zodanig te worden voorgelegd aan het bestuur van de waterbeheerder.

Voorliggend document met eisen aan achtergronddocumentatie maakt géén onderdeel uit van het in voorgaand kader benoemde monitoringsprogramma voor de KRW. Wel geeft het nadere invulling aan de vereisten uit het protocol en geeft het afspraken weer over de implementatie en uitwerking hiervan door de waterbeheerder. Deze afspraken zijn tot stand gekomen via het Regionaal Afstemmingsoverleg Monitoring (RAM).

1.5

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit rapport beschrijft de inhoudelijke *eisen* die vanuit het protocol aan de achtergronddocumentatie worden gesteld, veelvuldig ondersteund met verwijzingen naar en citaten uit het protocol.

Hoofdstuk 3 van dit rapport gaat in op de implementatie van de eisen die aan de achtergronddocumentatie worden gesteld. Hierbij wordt ingegaan op de plek van vastlegging van informatie, het daarbij te hanteren ruimtelijke schaalniveau, de documentatievormen en de actualisatiecyclus. Dit betreft *afspraken* tussen de waterbeheerders.

In bijlage 1 is een checklist opgenomen van de onderwerpen die in de achtergronddocumentatie aan bod dienen te komen. Bijlage 2 geeft een standaard inhoudsopgave voor de op te stellen achtergrondrapportage.

¹ Monitoring voor nader onderzoek wordt in dit document enkele malen benoemd als (mogelijk) monitoringsdoel. Er wordt dan bedoeld op monitoring voor nader onderzoek als neven doel op een monitoringslocatie. De in dit document beschreven eisen hebben geen betrekking op het vastleggen van (achtergronden bij) monitoring voor nader onderzoek.

2 Inhoudelijke eisen achtergronddocumentatie

2.1 Inleiding

In paragraaf 9.3.2 van het protocol is vermeld dat de achtergronddocumentatie bij het KRW-monitoringsprogramma in elk geval het volgende moet omvatten:

- *De keuzes welke kwaliteitselementen en stoffen te monitoren per waterlichaam [...].*
- *De achtergronden van keuzes voor monitoringslocaties, type monitoring (chemie/ecologie), doel (toestand- en trendmonitoring, operationele monitoring, monitoring voor nader onderzoek, monitoring voor bepaling langetermijntendensen), meetcyclus en meetfrequentie en de motivering van eventuele keuzes om af te wijken van de eisen uit dit protocol.*
- *De keuzes om bepaalde kwaliteitselementen of stoffen niet in het waterlichaam zelf te monitoren, maar clustering van waterlichamen toe te passen [...].*
- *De keuze om voor bepaalde kwaliteitselementen of stoffen geen oordeel op basis van monitoring toe te kennen, maar een onderbouwd 'beheerdersoordeel' te geven. [...]*
- *De wijzigingen die jaarlijks zijn doorgevoerd.*

Dit hoofdstuk gaat in meer detail op deze vereisten in. Daarbij wordt ook ingegaan op de registratie van afwijkingen van de standaard monitoringsvoorschriften die, mits gemotiveerd, niet strijdig zijn met de bepalingen in het protocol.

Daarnaast zijn afwijkingen denkbaar die wél strijdig zijn met de bepalingen in het protocol. Ook deze dienen te worden vastgelegd. Het protocol zegt hierover in paragraaf 1.3 het volgende:

In artikel 14 van het Bkwm 2009 is opgenomen dat de waterbeheerder verantwoordelijk is voor het monitoringsprogramma. Afwijkingen van de minimale vereisten beschreven in dit document dienen door de waterbeheerder te worden gemotiveerd en te worden vastgelegd in achtergronddocumentatie bij het monitoringsprogramma. Dergelijke afwijkingen dienen voor akkoord te worden voorgelegd aan het bestuur.

Voor het vastleggen van achtergronden en motiveringen in achtergronddocumentatie geldt in algemene zin dat het hierbij gaat om de gevolgte redeneerlijnen en niet om waterlichaamspecifieke details.

Ten behoeve van traceerbaarheid kan de waterbeheerder voor meer gedetailleerde informatie en analyses wel verwijzen naar achterliggende documenten. Uiteraard kan het voor een waterbeheerder, ten behoeve van kennisborging en -overdracht, wel nuttig zijn om waterlichaamspecifieke details vast te leggen in achtergronddocumentatie.

2.2 Kwaliteitselementen/stoffen

In het monitoringsprogramma wordt vastgelegd welke kwaliteitselementen en stoffen per waterlichaam worden gemonitord. De motivering bij de hierbij gemaakte keuzes dient in de achtergronddocumentatie te worden vastgelegd.

Op basis van het monitoringsprogramma dient voor ieder waterlichaam voor alle voor het betreffende watertype relevante biologische en algemeen fysisch-chemische kwaliteitselementen en alle prioritaire en specifieke verontreinigende stoffen de toestand beoordeeld te kunnen worden. Dit betekent echter niet dat in alle waterlichamen fysiek gemonitord moet worden (zie daarvoor paragraaf 2.4).

Voor de prioritaire en specifieke verontreinigende stoffen zijn in figuur 4.1 en paragraaf 4.3 van het protocol enkele redenen genoemd om stoffen niet of slechts één jaar per 18 jaar (3 planperiodes) te monitoren, middels toestand- en trendmonitoring, namelijk:

- Als onderbouwd kan worden dat de stof in het stroomgebied niet voorkomt. Dit kan bijvoorbeeld op grond van reeds beschikbare metingen en lozingsgegevens. De stof hoeft in dat geval niet gemeten te worden en in het monitoringsprogramma wordt de monitoringsfrequentie gelijk gesteld aan 'nul'.
- Als monitoring heeft uitgewezen dat de stof in het betreffende waterlichaam voldoet aan de norm én er geen sprake is van mogelijk toegenomen effecten als gevolg van menselijke activiteiten. Dat kan op basis van monitoringsgegevens uit de voorgaande planperiode en aan analyse van actuele emissiegegevens of drukken. In dat geval kan de monitoringcyclus verlaagd worden naar eens per 18 jaar, mits dit niet strijdig is met de vereisten voor monitoring van langetermijntendensen van een aantal prioritaire stoffen (zie paragraaf 4.6 van het protocol). De stof wordt dus met deze monitoringscyclus opgenomen in het monitoringsprogramma.

In de achtergronddocumentatie dient te worden vastgelegd in welke gevallen van deze uitzonderingsbepalingen gebruik is gemaakt en op grond van welke informatie. Dit geldt ook voor de motivering van het niet meten van specifieke deelparameters bij de monitoring van somparameters (zie protocol paragraaf 4.2).

Voor operationele monitoring moet per waterlichaam worden afgewogen welke kwaliteitselementen en stoffen worden gemonitord (zie protocol paragraaf 3.2, figuur 3.2, figuur 4.2 en paragraaf 4.3.2). Ook deze afwegingen en de onderbouwing daarbij dienen deel uit te maken van de achtergronddocumentatie.

2.3 KRW-monitoringslocaties en monitoringsdoelen

In het monitoringsprogramma wordt voor alle te monitoren kwaliteitselementen en stoffen vastgelegd op welke KRW-monitoringslocatie(s) per waterlichaam wordt gemonitord, welk type monitoring hier wordt uitgevoerd en met welk doel. Met het type monitoring wordt bedoeld op monitoring van de chemische of de ecologische toestand. Met monitoringsdoelen wordt bedoeld op toestand- en trendmonitoring, operationele monitoring, monitoring voor nader onderzoek en monitoring voor bepaling van langetermijntendensen. Per KRW-monitoringslocatie kunnen voor een kwaliteitselement of stof meerdere monitoringstypen en -doelen van toepassing zijn.

Bij het selecteren van monitoringslocaties voor kwaliteitselementen en stoffen en de daaraan gekoppelde monitoringsdoelen worden keuzes gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn:

- Keuzes ten aanzien van het aantal en de situering van representatieve meetpunten voor monitoring van biologische kwaliteitselementen (zie protocol paragraaf 3.3.3).
- De situering van meetpunten voor monitoring van fysisch-chemische parameters in relatie tot die voor biologische kwaliteitselementen (zie protocol paragraaf 3.2 en 3.3.4).

- Het gebruik van meerdere KRW-monitoringslocaties in één groot of divers waterlichaam voor toestand- en trendmonitoring van chemische parameters (zie protocol paragraaf 4.4.1).
- Het gebruik van meerdere meetpunten in één waterlichaam met grote ruimtelijke variatie in belasting voor operationele monitoring van chemische parameters (zie protocol paragraaf 4.4.2).
- Het gebruik van een meetpunt buiten een waterlichaam voor operationele monitoring van (fysisch-) chemische parameters (zie protocol paragraaf 3.3.4 en 4.4.2).
- Keuzes/afspraken tussen waterbeheerders over de monitoring in (en rapportage over) beheergebied-overschrijdende waterlichamen.

Dergelijke keuzes en de bijbehorende, onderbouwende redeneerlijnen dienen in de achtergronddocumentatie te worden vastgelegd. Hoewel meetpunten administratief geen onderdeel uitmaken van het monitoringsprogramma, wordt geadviseerd de achtergronden bij keuzes ten aanzien van meetpunten voor monitoring van biologische kwaliteitselementen en fysisch-chemische parameters (eerste twee punten uit voorgaande opsomming) ook in de achtergronddocumentatie vast te leggen.

Op welke meetpunten de monitoring in de praktijk plaatsvindt is, in tegenstelling tot de KRW-monitoringslocaties, niet formeel vastgelegd in het KRW-monitoringsprogramma. Monitoringsprogramma's en -gegevens worden aan de Europese Commissie en de EEA (European Environment Agency) gerapporteerd, de meetpunten –die de 'schakel' tussen beide vormen- niet. De relatie tussen monitoringsprogramma's en -gegevens moet wel reproduceerbaar zijn. Daarom is van belang dat de waterbeheerder als onderdeel van de achtergronddocumentatie een overzicht bijhoudt van de koppeling tussen de in het monitoringsprogramma opgegeven KRW-monitoringslocaties en de bijbehorende meetpunten in de eigen database(s), inclusief de wijzigingshistorie². Daarnaast is van belang dat wijzigingen van KRW-monitoringslocaties worden bijgehouden.

2.4

Clustering

Het is mogelijk om waterlichamen te clusteren voor de beoordeling op één of meer kwaliteitselementen of stoffen. Oordelen voor waterlichamen waarin niet fysiek gemonitord wordt, worden in dit geval via projectie van EKR('s) of toetswaarde(n) vanuit een ander waterlichaam bepaald. Hiervoor worden projectieregels in het KRW-monitoringsprogramma opgenomen. De bij de clustering gehanteerde principes dienen in de achtergronddocumentatie te worden gemotiveerd.

Specifieke aandachtspunten en vast te leggen onderbouwing hierbij zijn:

- De selectie van representatieve waterlichamen voor toestand- en trendmonitoring (zie protocol paragraaf 3.3.1 en 4.4.1).
- Het aanwijzen van twee KRW-monitoringslocaties voor toestand- en trendmonitoring van chemische stoffen in verschillende waterlichamen binnen één cluster (zie protocol paragraaf 4.4.1).
- De selectie van representatieve waterlichamen voor operationele monitoring (zie protocol paragraaf 3.3.2 en 4.4.2). En/of een (in de praktijk veel gemaakte) fundamentele keuze om voor alle relevante biologische

² Ten behoeve van de toetsing en beoordeling voert de waterbeheerder de koppeling tussen meetpunten en KRW-monitoringslocaties in Aquo-kit in, maar daarin wordt de historie niet bijgehouden. Daarvoor is de waterbeheerder zelf verantwoordelijk.

kwaliteitselementen in ieder waterlichaam operationele monitoring uit te voeren.

- Het gebruik van KRW-monitoringslocaties van andere waterbeheerders bij clustering over de grenzen van beheergebieden. Afspraken hierover worden in de achtergronddocumentatie benoemd.

2.5 Monitoringscyclus en -frequentie

Het protocol schrijft de (minimaal) te hanteren monitoringscyclus en -frequentie voor bij toestand- en trendmonitoring en operationele monitoring. Tegelijk is op diverse plekken in het protocol benoemd dat gemotiveerd afwijken mogelijk is. Afwijkingen en bijbehorende motivaties dienen te worden vastgelegd in de achtergronddocumentatie.

In deze paragraaf worden de in het protocol benoemde situaties benoemd waarin aanleiding kan zijn tot aanpassen van de monitoringscyclus of -frequentie, aan de hand van citaten uit het protocol (in tekstkaders).

Paragraaf 3.4.1, over toestand- en trendmonitoring van biologische kwaliteitselementen en fysisch-chemische parameters:

Een SGBP bestrijkt 6 jaar. Voor T&T monitoring is de cyclus dus 6. Als bij de laatste T&T monitoring een goede toestand is aangetoond en als de effecten van menselijke activiteiten niet zijn veranderd, kan T&T monitoring één maal per drie stroomgebiedbeheerplannen oftewel één maal in de 18 jaar worden uitgevoerd.

- In deze situatie, het aanpassen van de cyclus naar één per 18 jaar, is feitelijk geen sprake van een afwijking van de voorschriften uit het protocol, maar van het toepassen van een uitzonderingsbepaling. Wel is van belang dat wordt vastgelegd op basis van welke informatie de cyclus is aangepast en welk jaar het eerstvolgende meetjaar is. Zie ook figuur 3.1 van het protocol.
- Ook het aanpassen van de monitoringscyclus van prioritaire en specifieke verontreinigende stoffen naar eens per 18 jaar is onder voorwaarden toegestaan, zoals beschreven in paragraaf 2.2 van dit document.

Paragraaf 3.4.1, over operationele monitoring van biologische kwaliteitselementen:

Een lidstaat heeft de ruimte om van deze richtwaarden af te wijken, onder de voorwaarde dat voldoende gegevens beschikbaar zijn voor een betrouwbare beoordeling. Dat kan dus betekenen dat een waterbeheerder meer metingen in een jaar doet om beter om te gaan met de variatie binnen een jaar, of meer jaren meet om beter in te spelen op de jaar tot jaar variatie. Minder meten mag ook, indien met de meetfrequentie tot een betrouwbaar oordeel gekomen kan worden. De motivering hierbij dient de waterbeheerder vast te leggen.

[...]

Minder vaak meten dan 1 keer per 3 jaar, dus het verhogen van de cyclus, mag alleen als gemotiveerd kan worden dat 3-jaarlijkse monitoring geen meerwaarde heeft om de wijzigingen als gevolg van het maatregelenprogramma te beoordelen. De onderbouwing van een verlengde cyclus moet door de waterbeheerder gedocumenteerd worden.

- Een praktijkvoorbeeld is het aanpassen van de cyclus voor operationele monitoring van het kwaliteitselement vis van 3 naar 6 jaar.

Paragraaf 3.4.2, over de monitoringsfrequentie voor biologische kwaliteitselementen:

[...] Ook een lagere frequentie is toegestaan, mits hiermee nog steeds tot een betrouwbaar oordeel kan worden gekomen en mits de bijbehorende motivering door de waterbeheerder wordt vastgelegd (zie paragraaf 3.4.1).

- De afweging om de monitoringsfrequentie binnen een meetjaar te verlagen speelt in de praktijk alleen voor fytoplankton (in alle relevante watertypen) en voor vissen in overgangswateren. Voor de overige biologische kwaliteitselementen is de minimale frequentie voor monitoring éénmaal per jaar. Verlaging van de frequentie is dan niet mogelijk.

Paragraaf 4.5, over operationele monitoring van chemische stoffen:

Voor OM-monitoring zijn in de KRW richtwaarden voor frequentie en cyclus weergegeven. Afwijken kan mits dit in de achtergronddocumentatie bij het monitoringsprogramma wordt onderbouwd.

- Een denkbare situatie waarin het aanpassen van de *cyclus* van operationele monitoring aan de orde kan zijn, is als op basis van metingen of informatie over belasting bekend is dat de jaar tot jaar variatie beperkt is.
- Verlaging van de *meetfrequentie* kan alleen als bekend is dat de variatie binnen het jaar gering is. De voorwaarde dat met gelijke tijdsintervallen (equidistant) gemeten wordt, blijft hierbij van kracht.

Paragraaf 4.5, over de monitoring van specifieke verontreinigende stoffen in een beperkte periode van het jaar:

Voor bepaalde specifieke verontreinigende stoffen, zoals gewasbeschermingsmiddelen, kan het zijn dat het oppervlaktewater niet het hele jaar door met de stof wordt belast, maar dat door het gebruik of door uitspoeling van de stof alleen belasting gedurende een bepaalde periode plaatsvindt. Een verdeling met gelijke tijdsintervallen van de metingen over die periode geeft dan een beter beeld van de ecologisch relevante blootstelling aan de stof dan verdeling over het hele jaar. Informatie over de periodes van belasting en uitspoeling kan bijvoorbeeld afkomstig zijn uit de meetnetten voor gewasbeschermingsmiddelen [...]. Qua periode waarin gemeten wordt en qua meetfrequentie kan voor de stof dan worden aangesloten bij het meetnet voor gewasbeschermingsmiddelen, mits jaarlijks minimaal 4x wordt gemeten. Voor monitoring gedurende een beperkte periode van het jaar met gelijke tijdsintervallen kan worden gekozen, mits de waterbeheerder de motivering vastlegt in de achtergronddocumentatie bij het monitoringsprogramma.

- Dit voorbeeld spreekt voor zich.

Paragraaf 4.6, over de monitoring van een twintigtal prioritaire stoffen die de neiging hebben om in sediment of biota te accumuleren:

Nederland kiest ervoor de langetermijntendensen van de 20 stoffen niet alleen te volgen door te meten in biota, maar ook door te meten in water. De waterbeheerder dient erop te letten dat de betreffende stoffen elke drie jaar gemeten worden. Een afwijking van deze termijn van drie jaar moet in de achtergronddocumentatie worden verantwoord.

- Op grond van dit voorschrift moet de waterbeheerder in het monitoringsprogramma voor de betreffende stoffen een cyclus van 3 jaar opnemen, in plaats van het standaardvoorschrift van 6 jaar (of 18 jaar, zie paragraaf 2.2) voor toestand- en trendmonitoring. De Richtlijn prioritaire stoffen, waarop dit voorschrift is gebaseerd, staat afwijkingen toe als “technische kennis en het oordeel van deskundigen een ander interval rechtvaardigen” (zie protocol paragraaf 4.6).³

2.6 Toekenning beheerdersoordelen

Nederland heeft als uitgangspunt dat de KRW-rapportage geen leemtes mag bevatten. Dat wil zeggen dat voor alle van toepassing zijnde kwaliteitselementen en stoffen in alle oppervlaktewaterlichamen een oordeel wordt gerapporteerd.

Als via het monitoringsprogramma (inclusief toepassing van projectie) voor een stof in een oppervlaktewaterlichaam geen oordeel is verkregen, wordt door de waterbeheerder een beheerdersoordeel vastgelegd. Dit beheerdersoordeel wordt door de waterbeheerder vastgesteld op basis van expert judgement. Bij het toekennen van een beheerdersoordeel dient altijd in de achtergronddocumentatie bij het monitoringsprogramma te worden vastgelegd op welke gegevens dit beheerdersoordeel is gebaseerd (bijvoorbeeld: ‘meetgegevens uit jaar X t.b.v. onderzoek Y’, of alleen ‘onderzoek Y’, etc.).

In paragraaf 9.3.3 van het protocol is benoemd dat bij het toekennen van een beheerdersoordeel wordt toegelicht van welke van de volgende situaties sprake is:

- *Eerdere metingen hebben uitgewezen dat er geen sprake is van normoverschrijding. [...] Deze metingen kunnen zijn gedaan in het waterlichaam zelf of in een waterlichaam met gelijke druk voor de beschouwde stof. De waterbeheerder kan in dit geval rapporteren dat de stof aan de norm voldoet.*
- *Kennis over lozingen, emissies en verliezen van de stof wijst uit dat de belasting van het oppervlaktewaterlichaam met de stof zodanig gering is dat geen sprake kan zijn van normoverschrijding. De waterbeheerder kan ook in dit geval rapporteren dat de stof aan de norm voldoet.*

[...]

³ Overwogen kan worden om een specifiek meetnet aan te wijzen waarmee voor het monitoren van langetermijntendensen voldaan wordt aan de eisen uit de Richtlijn prioritaire stoffen. Nagegaan kan worden of voor dit doel landelijk een beperkt aantal bestaande monitoringslocaties voor toestand- en trendbepaling kan worden gebruikt.

[... vervolg kader]

- *Voor de stof is geen analysetechniek beschikbaar waarmee volgens QA/QC-richtlijnen vastgesteld kan worden of aan de norm wordt voldaan. Ervaringen met toepassing van de best beschikbare analysetechniek in vergelijkbare waterlichamen hebben uitgewezen dat de stof niet boven de bepalingsgrens voorkomt. De waterbeheerder kan in dit geval als beheerdersoordeel rapporteren dat de stof 'niet toetsbaar' is.*

Aanvullend op de in paragraaf 9.3.3 van het protocol genoemde situaties zijn elders in het protocol nog twee specifieke situaties genoemd waarvoor een beheerdersoordeel kan worden gegeven. Deze worden hierna benoemd, aan de hand van citaten uit het protocol (in tekstkaders).

Paragraaf 5.3.2, over ontbrekende meetwaarden:

Wanneer verwacht wordt dat ontbrekende waarden van invloed zijn op het beoordelingsresultaat, kan een waterbeheerder ervoor kiezen om deze ontbrekende waarden aan te vullen om een beheerdersoordeel af te leiden.

- In dit geval kan als beheerdersoordeel worden gerapporteerd dat de stof aan de norm voldoet, maar ook dat deze niet aan de norm voldoet. De waterbeheerder dient de zelf aangevulde waarden te onderbouwen in de achtergronddocumentatie.

Paragraaf 7.2.5, over de omgang met lokaal verhoogde achtergrondconcentraties bij de tweedelijnsbeoordeling van metalen:

[...]

Indien de waterbeheerder op deze wijze met een onderzoeksrapport kan aantonen dat de normoverschrijdingen het gevolg zijn van de natuurlijke achtergrondconcentratie, kan de waterbeheerder voor de betreffende oppervlaktewaterlichamen als beheerdersoordeel rapporteren dat de norm niet wordt overschreden.

- In deze situatie wordt op basis van de volgens het monitoringsprogramma ingewonnen gegevens een normoverschrijding geconstateerd. Deze is echter aantoonbaar het gevolg van een lokaal verhoogde natuurlijke achtergrondconcentratie en niet van antropogene bronnen. In de achtergronddocumentatie dient te worden verwezen naar het genoemde onderzoeksrapport.

2.7

Wijzigingen in het monitoringsprogramma

De waterbeheerder kan jaarlijks wijzigingen in het monitoringsprogramma aanbrengen. In paragraaf 2.1.1 van het protocol staat hierover het volgende:

De KRW en voorliggend protocol laten de ruimte om jaarlijks het monitoringsprogramma te wijzigen. Daar kunnen verschillende aanleidingen voor zijn (zie paragraaf 5.2 voor enkele voorbeelden). Bij wijzigingen van het monitoringsprogramma moet altijd aan de vereisten conform voorliggend protocol voldaan blijven worden. Gemaakte keuzes worden door de waterbeheerder vastgelegd in achtergronddocumentatie bij het monitoringsprogramma.

In paragraaf 5.2 van het protocol worden als voorbeeld de volgende aanleidingen genoemd voor wijziging van het monitoringsprogramma (inclusief de projectieregels bij clustering van waterlichamen):

- *Verbetering of verslechtering van de toestand die ervoor zorgt dat intensiever gemeten moet worden of juist minder intensief gemeten kan worden.*
- *Veranderingen in het watersysteem die vragen om een gewijzigd meetnet teneinde tot een representatief oordeel van de toestand van een waterlichaam te komen.*
- *Wijzigingen in de begrenzing of typering van een waterlichaam.*
- *Nieuwe inzichten over stoffen of soorten.*
- *Veranderingen van meet- of toetsmethodes.*

Omwille van de traceerbaarheid en reproduceerbaarheid van toestandsoordelen is van belang dat de waterbeheerder wijzigingen in het monitoringsprogramma bijhoudt. Daarbij hoort het vastleggen van de aanleiding(en) voor wijzigingen en de motivering van de gemaakte keuzes bij de technische aanpassingen (conform de elders in dit hoofdstuk beschreven eisen).

Als verbijzondering bij het tweede punt uit het voorgaande tekstkader is in paragraaf 3.3.3 van het protocol voor de locatiekeuze van meetpunten voor operationele monitoring van biologische kwaliteitselementen het volgende genoemd:

[...] In de 'Guidance on monitoring' wordt hierover gesteld:

"Als onderdeel van het monitoringsprogramma wordt voor aanvang van iedere beheerplanperiode opnieuw de situering van de meetpunten beoordeeld, opdat een representatieve verdeling wordt bereikt. Hierbij dient bijvoorbeeld de situering van uitgevoerde maatregelen meebeschouwd te worden."

De meetpunten maken, in tegenstelling tot de KRW-monitoringslocaties, administratief geen onderdeel uit van het monitoringsprogramma. Desondanks wordt, in lijn met paragraaf 2.3 van dit document, geadviseerd om (wijzigingen in) de achtergronden bij keuzes ten aanzien van meetpunten voor monitoring van biologische kwaliteitselementen en fysisch-chemische parameters vast te leggen in de achtergronddocumentatie.

Koppelingen tussen de KRW-monitoringslocaties in het monitoringsprogramma en de feitelijke meetpunten van de waterbeheerder maken onderdeel uit van de structureel bij te houden wijzigingen (zie ook paragraaf 2.3).

3 Uitwerking van de achtergronddocumentatie

Dit hoofdstuk gaat in op de uitwerking van de achtergronddocumentatie en het actualiseren hiervan door de waterbeheerder.

3.1 Wijze en plek van vastlegging

Delen van de te documenteren informatie worden in de huidige praktijk al vastgelegd. Om de achtergronddocumentatie werkbaar te houden en dubbele administratie te voorkomen wordt het volgende onderscheid gemaakt:

- a. 'Register' in Aquo-kit;
- b. Achtergrondrapportage;
- c. Log-bestand.

Ad a. 'Register' in Aquo-kit

De waterbeheerders updaten in de huidige praktijk al jaarlijks hun monitoringsprogramma in Aquo-kit en toetsen en beoordelen hiermee de waterkwaliteit van de KRW-waterlichamen. Dit 'register' in Aquo-kit is geen bronsysteem, maar wordt wel gebruikt voor het aanleveren van gegevens over monitoringsprogramma's, toetsresultaten en oordelen voor (inter)nationale rapportages, zoals de landelijke enquête waterkwaliteit en de elektronische rapportage aan de Europese Commissie (via de 'reporting sheets', zie paragraaf 9.5.4 van het protocol).

In het monitoringsprogramma in Aquo-kit wordt de feitelijke informatie over het monitoringsprogramma vastgelegd (wat, met welk doel, waar en hoe vaak wordt gemonitord). Het vastleggen en beheren van monitoringsprogramma's in Aquo-kit valt niet binnen de reikwijdte van voorliggend document.

Ad b. Achtergrondrapportage

Uitgangspunten en keuzes bij het KRW-monitoringsprogramma worden niet in Aquo-kit vastgelegd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de motiveringen bij de keuze van KRW-monitoringslocaties, te monitoren parameters/kwaliteitselementen, clustering etc. De algemene uitgangspunten binnen deze motiveringen zijn naar verwachting relatief weinig aan verandering onderhevig. Deze hoofdlijnen worden vastgelegd in een achtergrondrapportage bij het KRW-monitoringsprogramma.

Ad c. Log-bestand

Ondanks de statische uitgangspunten (b) vinden in de meeste gevallen jaarlijks wijzigingen plaats in het KRW-monitoringsprogramma, bijvoorbeeld als gevolg van voortschrijdend inzicht. De argumentatie hierbij wordt vastgelegd in een 'log-bestand'. Dit bestand bevat logischerwijs meer specifieke informatie dan (de minimumvariant van) het achtergronddocument. Het wordt structureel bijgehouden door de individuele waterbeheerder.

De motivering bij keuzes om af te wijken van eisen uit het protocol wordt in ieder geval vastgelegd in het log-bestand. De motivering bij structurele afwijkingen wordt daarnaast vastgelegd in de achtergrondrapportage en periodiek geactualiseerd (zie paragraaf 3.4). Hetzelfde geldt voor de motivering bij het toekennen van beheerdersoordelen.

3.2 Ruimtelijk schaalniveau

Met inachtneming van de vereisten uit het protocol staat het de waterbeheerder in principe vrij om te bepalen op welk ruimtelijk schaalniveau de achtergronddocumentatie wordt bijgehouden. Dat wil zeggen: de inhoudelijke informatie dient aan te sluiten bij het KRW-monitoringsprogramma, dus tot op het niveau van waterlichamen en KRW-monitoringslocaties. Het ruimtelijk schaalniveau waarop deze informatie in de achtergronddocumentatie gebundeld wordt, per beheergebied of per regio, is in het protocol niet voorgeschreven.

Afgesproken is dat de achtergrondrapportage met de uitgangspunten bij het KRW-monitoringsprogramma (b) in ieder geval op regioniveau wordt opgesteld. Dit komt de uniformiteit van monitoringsprogramma's en van de achtergronddocumentatie hierbij ten goede en maakt (overleg over) afstemming van monitoringsprogramma's eenvoudiger. Het staat de individuele waterbeheerder vrij om daarnaast zelf een achtergrondrapportage bij te houden, waarin bijvoorbeeld meer gedetailleerde informatie wordt vastgelegd.

Het log-bestand met meer gedetailleerde informatie (c) wordt bijgehouden op het niveau van het beheergebied van de individuele waterbeheerder.

3.3 Documentatievorm

De achtergrondrapportage (b) wordt, de naam zegt het al, als rapport vormgegeven. Op deze manier worden essentiële uitgangspunten en keuzes bij de vormgeving van het KRW-monitoringsprogramma op een toegankelijke wijze vastgelegd. Deze vorm leent zich ook (als basis) voor intercollegiale afstemming, het overdragen van uitgangspunten aan nieuwe medewerkers of het afstemmen met bestuurders over keuzes. Voor de achtergrondrapportage is een standaard inhoudsopgave opgesteld, deze is opgenomen in bijlage 2.

Het log-bestand (c) wordt geïntegreerd in Aquo-kit. In de module 'Monitoring' in Aquo-kit wordt een functionaliteit toegevoegd om de waterbeheerder in staat te stellen een (beschrijvende) motivering te geven bij de wijzigingen het monitoringsprogramma, ten opzichte van dat van het voorgaande jaar. Daarnaast wordt de argumentatie bij het toekennen van beheerdersoordelen vastgelegd in Aquo-kit. Aanbevolen wordt om in beide gevallen ook te registreren welke medewerker de motiveringen heeft vastgelegd. Met deze informatie kan kennis goed worden geborgd en overgedragen.

Het bij te houden overzicht van de koppeling tussen KRW-monitoringslocaties en meetpunten wordt ook tot het log-bestand gerekend, maar wordt niet gearchiveerd in Aquo-kit. De waterbeheerder wordt geacht hiervan zelf de historie bij te houden, bijvoorbeeld in een Excel- of Access-bestand (naar eigen inzicht).

3.4 Actualisatie

Het protocol schrijft voor dat wijzigingen in het monitoringsprogramma moeten worden gedocumenteerd. Omdat wijzigingen jaarlijks aan de orde (kunnen) zijn, dient ook het log-bestand (c) jaarlijks te worden gevuld met de argumentatie bij de wijzigingen in het monitoringsprogramma van dat jaar.

Vanwege het relatief statische karakter van de inhoud van de achtergrondrapportage (b) wordt geadviseerd eens per 3 jaar (bij het vaststellen van het monitoringsprogramma voor de nieuwe planperiode en halverwege de planperiode) te beoordelen of actualisatie van dit document nodig is. De log-bestanden van de voorgaande jaren dienen hiervoor als basis.

Bijlage 1. Checklist

Eisen aan achtergronddocumentatie bij de KRW-monitoringsprogramma's voor oppervlaktewaterlichamen

*Toelichting in
paragraaf van
eisendocument*

Achtergrondrapportage

Motivering van (hoofdlijnen van) keuzes ten aanzien van:

☐ Bij T&T-monitoring niet of met een verlengde cyclus te monitoren kwaliteitselementen en stoffen	2.2
☐ Bij OM te monitoren kwaliteitselementen en stoffen	2.2
☐ KRW-monitoringslocaties per waterlichaam	2.3
☐ Doel(en) ten behoeve waarvan op deze locaties wordt gemonitord (toestand- en trendmonitoring/operationele monitoring/monitoring van langetermijntendensen)	2.3
☐ Clustering bij T&T-monitoring en OM	2.4
☐ Afspraken over clustering over de grenzen van beheergebieden	2.4
☐ De gehanteerde monitoringscyclus	2.5
☐ De gehanteerde monitoringsfrequentie	2.5
☐ Structurele redenen voor het toekennen van beheerdersoordelen	2.6
☐ Niet in het 'Protocol monitoring en toestandsbeoordeling oppervlaktewaterlichamen KRW' benoemde afwijkingen van de bepalingen in dat protocol	2.1

Ruimtelijk niveau: regio (en evt. beheergebied) 3.2

Vorm: rapportage 3.3

Actualisatiecyclus: driejaarlijks 3.4

Log-bestand

Motivering (in Aquo-kit) van:

☐ Toegekende beheerdersoordelen	2.6
☐ Jaarlijkse wijzigingen in het monitoringsprogramma	2.7

Aanvullend (niet in Aquo-kit):

☐ Koppeltabel monitoringslocaties en meetpunten (incl. historie)	2.3/2.7

Ruimtelijk niveau: beheergebied 3.2

Vorm: motiveringen in Aquo-kit, koppeltabel naar eigen inzicht (bijv. Excel) 3.3

Actualisatiecyclus: jaarlijks 3.4

Bijlage 2. Standaard inhoudsopgave achtergrondrapportage

Deze bijlage geeft de standaard inhoudsopgave voor de op te stellen achtergrondrapportage. Omwille van de uniformiteit en vergelijkbaarheid van achtergrondrapportages is het uitgangspunt dat alle regio's/waterbeheerders van deze indeling gebruik maken. Naar eigen inzicht kan verder onderscheid plaatsvinden door subparagrafen toe te voegen of door gebruik van (sub)kopjes. Op die wijze kan waar relevant en/of wenselijk ook worden ingegaan op (afwijkende) keuzes van individuele waterbeheerders. Als specifieke onderdelen niet van toepassing zijn, kan dat bij het betreffende onderdeel vermeld worden.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

(Mede) op basis van paragraaf 1.1 van dit document. Minimaal verwijzing naar dit document en het protocol opnemen

1.2 Doelstelling

Op basis van paragraaf 1.2 van dit document

1.3 Leeswijzer

2 SCOPE

2.1 Inhoudelijke afbakening

Op basis van paragraaf 1.3 en 3.1 van dit document

2.2 Ruimtelijk niveau

Korte weergave, bij voorkeur met kaartje, van de regio/het stroomgebied en de waterbeheerders waarvoor de rapportage is opgesteld

2.3 Actualisatiecyclus

Beschrijving van de relatie met de overige onderdelen van de achtergronddocumentatie en de actualisatiecyclus, op basis van paragraaf 3.1 en 3.4 van dit document

3 MONITORING CHEMISCHE TOESTAND: PRIORITAIRE STOFFEN

3.1 Parameters

Motivering van keuzes t.a.v. het (binnen de planperiode) niét monitoren van stoffen voor toestand- en trendmonitoring (TT) en motivering van keuzes t.a.v. de te monitoren stoffen voor operationele monitoring (OM). Zie ook paragraaf 2.2 van dit document

3.2 KRW-monitoringslocaties en meetpunten

Motivering van de keuzes t.a.v. de situering van KRW-monitoringslocaties en meetpunten, met onderscheid naar TT en OM. Zie ook paragraaf 2.3 van dit document

3.3 Clustering

Motivering van de keuzes t.a.v. clustering, met onderscheid naar TT en OM, inclusief weergave van afspraken over clustering over de grenzen van beheergebieden. Zie ook paragraaf 2.4 van dit document

3.4 Monitoringscyclus en -frequentie

Motivering van de keuzes t.a.v. de monitoringscyclus en -frequentie, met onderscheid naar TT en OM. Specifieke aandacht voor stoffen waarvoor de cyclus is aangepast naar eens per (maximaal) 18 jaar. Zie ook paragraaf 2.5 van dit document

3.5 Recente wijzigingen in het monitoringsprogramma

Beknpte weergave van de hoofdlijnen van wijzigingen in de monitoringsprogramma's van de afgelopen 3 jaren (op basis van de logbestanden van die jaren). De voorgaande paragrafen (2.1 t/m 2.4) geven het actuele monitoringsprogramma weer, ten tijde van het opstellen/actualiseren van de achtergrondrapportage. Zie ook paragraaf 2.7 van dit document

4 MONITORING ECOLOGISCHE TOESTAND: SPECIFIEKE VERONTREINIGENDE STOFFEN

4.1 Parameters

Zie onderdeel 3.1 van deze standaard inhoudsopgave

4.2 KRW-monitoringslocaties en meetpunten

Zie onderdeel 3.2 van deze standaard inhoudsopgave

4.3 Clustering

Zie onderdeel 3.3 van deze standaard inhoudsopgave

4.4 Monitoringscyclus en -frequentie

Zie onderdeel 3.4 van deze standaard inhoudsopgave

4.5 Recente wijzigingen in het monitoringsprogramma

Zie onderdeel 3.5 van deze standaard inhoudsopgave

5 MONITORING ECOLOGISCHE TOESTAND: FYSISCH-CHEMISCHE PARAMETERS

5.1 Parameters

Weergave van de te monitoren fysisch-chemische parameters voor TT en motivering van keuzes t.a.v. de te monitoren parameters voor OM. Zie ook paragraaf 2.2 van dit document

5.2 KRW-monitoringslocaties en meetpunten

Motivering van de keuzes t.a.v. de situering van KRW-monitoringslocaties, bijbehorende monitoringsdoelen en de situering van meetpunten in relatie tot die voor biologische kwaliteitselementen, met onderscheid naar TT en OM. Zie ook paragraaf 2.3 van dit document

5.3 Clustering

Zie onderdeel 3.3 van deze standaard inhoudsopgave

5.4 Monitoringscyclus en -frequentie

Zie onderdeel 3.4 van deze standaard inhoudsopgave

5.5 Recente wijzigingen in het monitoringsprogramma

Zie onderdeel 3.5 van deze standaard inhoudsopgave

6 MONITORING ECOLOGISCHE TOESTAND: BIOLOGISCHE KWALITEITSELEMENTEN

6.1 Kwaliteitselementen

Weergave van de te monitoren biologische kwaliteitselementen voor TT en motivering van keuzes t.a.v. de te monitoren kwaliteitselementen voor OM. Zie ook paragraaf 2.2 van dit document

6.2 KRW-monitoringslocaties en meetpunten

Motivering van de keuzes t.a.v. de situering van KRW-monitoringslocaties, bijbehorende monitoringsdoelen en het aantal en de situering van meetpunten, met onderscheid naar TT en OM. Zie ook paragraaf 2.3 van dit document

6.3 Clustering

Zie onderdeel 3.3 van deze standaard inhoudsopgave

6.4 Monitoringscyclus en -frequentie

Zie onderdeel 3.4 van deze standaard inhoudsopgave

6.5 Recente wijzigingen in het monitoringsprogramma

Zie onderdeel 3.5 van deze standaard inhoudsopgave

7 TOEKENNING BEHEERDERSOORDELEN

Motivering van (structurele) redenen voor het toekennen van beheerdersoordelen. Zie ook paragraaf 2.6 van dit document

REFERENTIES

KAARTBIJLAGEN (optioneel)

Weergave van de ligging van KRW-monitoringslocaties. Weergave TT en OM door middel van verschillende symbolen. Afzonderlijke kaarten aanbevolen voor:

- *Prioritaire stoffen (chemische toestand)*
- *Specifieke verontreinigende stoffen*
- *Fysisch-chemische parameters*
- *Biologische kwaliteitselementen (totaal)*
- *Fytoplankton*
- *Overige waterflora*
- *Macrofauna*
- *Vis*